

УДК 378.147:811.111

ЄЛИЗАВЕТА ІСАКОВА

м. Краматорськ

nikitos_72@inbox.ru

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

У статті розкрито сутнісні характеристики проектної технології у процесі навчання іноземним мовам студентів технічних ВНЗ. На основі аналізу науково-методичних праць сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників автор доходить висновків про те, що істотними особливостями проектного навчання іноземним мовам у технічному ВНЗ виступають діалогічність, проблемність, інтегративність, контекстність. Доведено, що проектна технологія навчання іноземним мовам передбачає використання низки методів, головними з яких є проблемний, дослідницький, пошуковий і презентаційний. Встановлено, що серед труднощів, з якими зіштовхуються студенти технічних ВНЗ у процесі вивчення іноземної мови з використання проектною технологією навчання є велика кількість незнайомих слів, складнощі у композиційній та синтаксичній побудові власного тексту.

Ключові слова: проектна технологія, навчання іноземним мовам, студенти технічних ВНЗ, проблемне навчання, сутнісні характеристики.

Процеси модернізації й інформатизації сучасного соціально-економічного простору призводять до незворотних змін й у системі освіти. Технологічна детермінанта сучасного суспільства робить необхідним переосмислення його базових орієнтирів: система освіти повинна забезпечувати підготовку таких фахівців, які могли б успішно орієнтуватися у безупинно мінливих умовах сучасного життя.

Сьогодні в освіті активно впроваджуються нові технології навчання, під якими розуміються такі стратегії освіти, які вимагають засвоєння не тільки певних знань, але й навичок їх одержання, що передбачає особливе методичне навантаження освітнього процесу. У сучасній освіті цей термін використовується для таких освітніх практик, які не вписуються в традиційний освітній процес, тобто таких методологічних інновацій в освіті, які отримують усе більше розповсюдження. У цьому контексті особливий інтерес представляє відносно новий напрямок у навчанні іноземним мовам (у тому числі й у технічному ВНЗ), який характеризується як технологія проектного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те що питанням розробки та розвитку проектною технологією навчання в цілому, й зокрема навчання іноземним мо-

вам, присвячені чисельні наукові праці як вітчизняних (В. Ігнат'єва, О. Пехота, О. Полат, В. Сидоренко, Л. Хоменко, В. Шульгін та ін.), так й зарубіжних (Т. Блур, Д. Філіпс, Т. Хатчинсон та ін.) дослідників. Проте, додаткового аналізу потребують проблеми використання навчальних проектів у процесі вивчення іноземних мов у технічному ВНЗ.

Отже, мета статті полягає у розкритті сутнісних характеристик проектною технологією у процесі навчання іноземним мовам студентів технічних ВНЗ. Об'єктом дослідження виступає процес навчання іноземним мовам студентів технічних ВНЗ, а предмет аналізу – особливості використання проектною технологією у процесі навчання іноземним мовам студентів відповідних вищих навчальних закладів.

Незважаючи на відносну новизну використання проектною технологією навчання іноземним мовам у ВНЗ України, історія появи цієї методики навчання веде відлік від початку минулого століття й пов'язана з науковими розробками американських дослідників Дж. Дьюї та У. Кілпатрика.

Основною дидактичною одиницею навчального процесу, на їхню думку, стає взята з реального життя й особисто значуща для студентів проблема. Вони повинні самостійно або

спільними зусиллями в групі її розв'язати, застосувавши необхідний досвід часом із різних галузей науки, і одержати реально відчутний результат. Уся проблема й шляхи її вирішення, таким чином, набувають контури проектної діяльності [4].

Метою проектної технології є самостійне «збагнення» студентами різних проблем, які мають для них життєве важливе значення. Ця технологія передбачає «проживання» студентами певного відрізка часу в навчальному процесі, а також їх долучення до фрагмента формування наукового уявлення про навколишній світ, конструювання матеріальних або інших об'єктів. Матеріалізованим продуктом проектування є навчальний (творчий) проект, який визначається як самостійно прийняте студентами розгорнуте вирішення проблеми. У проекті поряд з науковою (пізнавальною) стороною розв'язку завжди присутні емоційно-ціннісна (особистісна) і творча сторони. Саме емоційно-ціннісний і творчий компоненти змісту дають змогу визначити, наскільки значущим для студентів є проект й наскільки самостійно він був виконаний [8, 74].

На думку Т. Малютіної, найбільш істотними особливостями проектного навчання іноземним мовам у технічному ВНЗ є діалогічність, проблемність, інтегративність, контекстність [6].

Проблемність виникає при вирішенні проблемної ситуації, яка обумовлює початок активної розумової діяльності, проявів самостійності в студентів, внаслідок того, що вони виявляють протиріччя між відомим їм змістом і неможливістю пояснити нові факти і явища. Розв'язок проблеми нерідко приводить до оригінальних, нестандартних способів діяльності й результатів [6].

Інтегративність проектної технології «означає оптимальний зріз концепцій засвоєння знань і теорій навчання, що склалися» [7, 39]. Будь-який проект тісно пов'язаний з діяльністю з його виконання. Причому діяльність здійснюється в умовах вільного обміну думками, вибору способів виконання (у формі твору, доповіді, графічних схем і т.д.), рефлексивного відношення до предмета своєї діяльності.

Контекстність у проектній технології дозволяє створювати проекти, наближені до природньої життєдіяльності студентів, а також до їхньої майбутньої професії [6].

Навчальний процес з навчання іноземним мовам студентів технічних ВНЗ з використанням проектної технології має, перш за все, зорієнтовану на особистість направленість. При його організації треба враховувати рівень мовної підготовки студентів та різницю між сформованістю комунікативних іншомовних навичок між студентами однієї групи. Перш, ніж переходити до безпосереднього виконання проекту, бажано ознайомити студентів з новим лексико-граматичним матеріалом, закріпити лексичні одиниці та граматичні структури за допомогою серії тренувальних вправ, розробити для студентів індивідуальні самостійні завдання практичного та дослідницького характеру. Виходячи з цих позицій, термін виконання кожного окремого проекту може бути різним як для окремих студентів однієї групи, так й для їх об'єднань. Так само треба залишати право вибору теми навчального проекту кожному студенту чи групі із відповідними рекомендаціями викладача з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

За твердженнями С. Абзалової та Ф. Мазитової, проектна технологія передбачає використання низки методів, головними з яких є: проблемний, дослідницький, пошуковий і презентаційний [1].

До формування проектних умінь і, особливо, до постановки завдання необхідно підходити диференційовано, враховуючи рівень володіння іноземною мовою студентом і рівень складності обраної теми. Ефективність використання проектного методу в практиці навчання іноземній мові у технічному ВНЗ є високою за всіма видами діяльності: збільшується швидкість читання, поліпшується якість перекладу тексту, удосконалюються вміння усного й писемного мовлення, розширюється кругозір студентів, розбудовуються їхні комунікативні навички й прагнення самостійно добувати й використовувати нові знання й, звичайно ж, закріплюються й розширюються професійні знання [1; 2; 8].

Як правило, методичне забезпечення кафедр іноземних мов технічних ВНЗ, так само

як й методичні портфоліо окремих викладачів іноземних мов містять зразки найбільш вдалих студентських проектів з попередніх років. З ними необхідно знайомити студентів перед тим, як вони почнуть самостійно розробляти свої власні перші проекти.

У залежності від кількості студентів, які приймають участь у виконанні навчального проекту, вони поділяються на індивідуальні, парні та групові. Безумовно, загальний успіх парного чи групового проекту залежить від якісного внеску кожного з його учасників. Одним із завдань викладача при керівництві парними та груповими проектами є надання допомоги студентам при виборі теми, яка б відповідала інтересам і рівню мовної підготовки тих чи інших студентів, розподілу ролей його учасників, обговоренні варіантів його презентації тощо.

Ми приділяємо особливу увагу тезі О. Полат про те, що «проекткування – це велика робота, де кожний студент самостійно розробляє свою галузь, а оскільки ця галузь є частиною цілого, і успіх групи залежить від кожного учасника, то кожен з них намагається зробити свою частину роботи якнайкраще. Студенти мають також можливість при створенні проекту на практиці використовувати знання, отримані на таких предметах, як історія, економіка, хімія, комп'ютерні технології, виявити свої акторські здібності» [8, 75].

У той же час викладач, за умови необхідності, може надати допомогу студентам як найкраще використати знайдену текстову інформацію, яким чином розставити підготовлені слайди, які акценти зробити у презентації проекту. Для цієї мети корисно організувати індивідуальні або групові позааудиторні консультації для студентів, або приділяти увагу цим аспектам підготовки навчальних проектів на аудиторних заняттях.

Необхідними вимогами до використання проектною методики при навчанні іноземним мовам у технічному ВНЗ є:

1) наявність індивідуально-значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання, що вимагає інтегрованого знання, пошуку для її розв'язку): дослідження історії виникнення різних підприємств, фірм, заводів, галузей промисловості; проблеми еколо-

гії; проблеми розвитку різних галузей промисловості; проблеми охорони навколишнього середовища;

2) практична, теоретична значущість передбачуваних результатів (наприклад, спільний випуск газети, альманаху з репортажем з місця подій; створення колажу, фотоальбому, відеофільму);

3) самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів на занятті або позааудиторно;

4) структурування змістовної частини проекту (із вказівкою поетапних результатів і розподілом ролей);

5) використання дослідницьких методів, що передбачають певну послідовність дій (алгоритм проведення проектною діяльності)

- висування гіпотези їх розв'язку;
- обговорення методів дослідження (статистичних, експериментальних, спостережень та ін.);
- обговорення способів формування кінцевих результатів (презентацій, захисту, творчих звітів, переглядів і т.д.);
- збір, систематизація й аналіз отриманих даних;
- підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація;
- висновки, висування нових проблем дослідження [6].

Є. Воронова наголошує, що при здійсненні проекту цінні не тільки його результати, але й самий процес, що дозволяє студентам відчувати себе справжніми майбутніми фахівцями в сучасних умовах трансформації освітніх процесів у вищій школі відповідно до вимог суспільства та ринку праці [2, 18].

Проектна технологія включає проміжну й підсумкову оцінку проекту й здійснюється або викладачем, або незалежними експертами із числа студентів. Спільне обговорення презентації проектів за участю викладача та студентів групи повинне в цілому мати позитивний характер (незважаючи на можливу наявність окремих мовно-мовленневих помилок та різницю у якості оформлення проекту) задля мотивування студентів до виконання навчальних та науково-дослідних проектів у майбутньому.

Проектна діяльність якнайкраще відповідає вимогам компетентнісного підходу до

навчання, який містить у собі розвиток у студентів трьох основних якостей: уміння працювати з різними джерелами інформації, уміння працювати в групі й уміння працювати самостійно.

Ми повністю погоджуємось із висновком О. Красної про те, що метод проектів слід використовувати після вивчення теми, що сприяє узагальненню й закріпленню знань з теми [5]. Проектна технологія у навчанні іноземним мовам студентів технічних ВНЗ, яка може бути застосована як при організації аудиторної, так й самостійної (позааудиторної) навчальної діяльності студентів (індивідуальній, парній чи груповій), перш за все, спрямована на розвиток творчих здібностей та дослідницьких вмінь студентів. При цьому, як справедливо відзначає І. Дичківська, «тематика проектів може стосуватися як теоретичного, так і питання з теми, що вивчається, актуальної для практичного життя з метою поглиблення знань студентів у певному питанні, розвитку творчого мислення й дослідницьких навичок, диференціювання навчального процесу» [3, 71].

Із власного досвіду викладання іноземної мови у технічному ВНЗ ми можемо виокремити ті труднощі, з якими зіштовхуються студенти технічних ВНЗ у процесі вивчення іноземної мови при використанні проектної технології навчання: багато незнайомих слів, яких не було в підручниках, важко порівнювати матеріал з декількох джерел і вибирати відповідний до теми, важко логічно побудувати власний текст так, щоб його було цікаво слухати. Ці труднощі є переборними при спільній роботі викладача й студентів. На наш погляд, одним із завдань викладача, під керівництвом якого студенти технічних ВНЗ виконують свої навчальні проекти з іноземної мови, є привертання уваги студентів на можливі лексико-семантичні та граматичні помилки ще на попередніх до презентації етапах виконання проекту: на етапі задуму, пошуку та обробки необхідної інформації з теми дослідження, попереднього оформлення проекту. Проте, індивідуальність та самостійність студентів проявляється як раз на етапі усної презентації виконаних навчальних проектів.

Отже, технологія проектного навчання іноземним мовам у технічному ВНЗ є розвит-

ком ідей проблемного навчання, коли воно ґрунтується на розробці й створенні студентами нових продуктів, які мають суб'єктивну або об'єктивну новизну та практичну значимість. Навчальні (творчі) проекти передбачають максимальний ступінь свободи студентів: вони не мають заздалегідь певної й проробленої структури, викладач визначає лише загальні параметри проекту й вказує оптимальні шляхи розв'язку поставлених завдань.

Навчальні (творчі, науково-дослідні) проекти у процесі вивчення іноземних мов студентами технічних ВНЗ, безумовно, сприяють активізації їх розумової та пізнавальної діяльності у навчальному процесі, допомагають сформуванню в них навички роботи із різними джерелами інформації, її узагальнення та інтеграції, покращують рівень комунікативної компетентності студентів, закріплюють навички та уміння майбутніх фахівців з усного та писемного мовлення, розвивають їх творчі здібності та стимулюють інтерес до подальшої навчальної та науково-дослідної діяльності у процесі опанування іншомовним спілкуванням.

Перспективи науково-практичних пошуків у рамках досліджуваної теми бачимо у розробці комплексних методичних рекомендацій із використання проектної методики навчання іноземним мовам студентів технічних ВНЗ із наданням конкретних прикладів тем навчальних проектів та детальним описом їх використання у навчально-виховному процесі ВНЗ та у самостійній та позааудиторній діяльності студентів з урахуванням їх рівня володіння іноземною мовою на тому чи іншому етапі навчання (низький, середній, високий).

Список використаних джерел

1. Абзалова С. Р. Метод проектной технологии как способ повышения качества подготовки студентов по иностранному языку в неязыковом вузе [Электронный ресурс] / С. Р. Абзалова, Ф. Л. Мазитова. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/metod-proektnoy-tehnologii-kak-sposob-povysheniya-kachestva-podgotovki-studentov-po-inostrannomu-yazyku-v-neyazykovom-vuze>.
2. Воронова Є. М. Розвиток навичок комунікативної компетенції студентів технічних ВНЗ на основі проектної методики / Є. М. Воронова // Комунікативна спрямованість вивчення мовних дисциплін у вищих навчальних закладах / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого». — Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого», 2015. — С. 17—19.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2007. — 352 с.
4. Дьюи Дж. Школи будущего / Дж. Дьюи, Э. Дьюи. — Берлин : Госуд. Изд-во. РСФСР, 1922. — 178 с.
5. Краснова О. І. Метод проекту як пріоритетний напрям розвитку освітніх інновацій у процесі вивчення іноземних мов у ВНЗ [Електронний ресурс] / О. І. Краснова. — Режим доступу: <http://tme.uuo.edu.ua/docs/6/11krasil.pdf>.
6. Малютина Т. А. Использование технологии проектного обучения как нового направления в преподавании иностранных языков в неязыковом вузе [Электронный ресурс] / Т. А. Малютина. — Режим доступа: http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npdntu_pps/2010_7/malutina.pdf.
7. Матяш Н. В. Проектный метод обучения в системе технологического образования / Н. В. Матяш // Педагогика. — 2000. — № 4. — С. 39—41.
8. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под ред. Е. С. Полат. — М. : Академия, 2007. — С. 73—77.

YELYZAVETA ISAKOVA
Kramatorsk

PECULIARITIES OF THE USAGE OF PROJECT TECHNOLOGY IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO THE STUDENTS OF TECHNICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article deals with the analysis of the essential characteristics of project technology in the process of teaching foreign languages to students of technical higher educational establishments. The author arrives at the conclusion that the key peculiarities of the usage of project method while teaching foreign languages to technical students lie in the fact that it is dialogue-based, problem-solving, integral and contextual. It has been found out that educational projects presuppose a great level of students' freedom: they do not have a preconditioned structure; the teacher only outlines the project's general parameters and indicates the optimal ways of solution of the tasks set. Creative projects are aimed at maximal activating of students' cognitive activity; they focus on efficient forming students' habits in information processing, working with documentation, their skills in generalizing the information received. The realization of educational projects in the process of teaching foreign languages to students in technical higher educational establishments results in uncovering students' creative skills and in stimulating their scientific abilities.

Key words: project technology, teaching foreign languages, students of technical higher educational establishments, problem-solving education, essential characteristics.

ЕЛИЗАВЕТА ИСАКОВА
г. Краматорск

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОЕКТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ

В статье раскрываются сущностные характеристики проектной технологии в процессе обучения иностранным языкам студентов технических вузов. На основе анализа научно-методических работ современных отечественных и зарубежных исследователей автор приходит к выводу о том, что основными особенностями проектного обучения иностранным языкам в техническом вузе выступают диалогичность, проблемность, интегративность, контекстность. Доказано, что проектная технология обучения иностранным языкам предусматривает использование ряда методов, главными из которых являются проблемный, исследовательский, поисковый и презентационный. Установлено, что трудности, с которыми сталкиваются студенты технических вузов в процессе изучения иностранного языка при использовании проектной технологии обучения, связаны с большим количеством незнакомых слов, сложностью в композиционном и синтаксическом построении собственного текста.

Ключевые слова: проектная технология, обучение иностранным языкам, студенты технических вузов, проблемное обучение, сущностные характеристики.

Стаття надійшла до редколегії 15.11.2016